

2010. december 11. - **A különféle kultúrák társadalmon belüli viszonyának talán legszemélyesebb, és elsődleges jelentőségű kérdése az emberek közötti érintkezés.**

Magyarországon csak az utóbbi években szembesültünk a kulturális érintkezés néhány új, a globalizációból adódó konfliktusával. Milyen társadalmi szabályozásokra és változásokra számíthatunk ezen a téren, akár a gyereknevelésben?

Amikor az eredeti kiadáshoz képest pár éves késéssel, 1975-ben megjelent E.T. Hall Rejtett dimenziók című könyve magyarul, az olvasók számára a társadalom érzékelésének és értelmezésének valóban új, addig kevésbé reflektált területeit nyitotta meg. A mára klasszikussá váló, a kommunikációelméleti képzésektől a vállalati tréningekig mindenütt használt alapmű az emberek térhasználatára, a testünkkel való kommunikáció fontosságára hívta fel a figyelmet. Hallnak már számos élménye lehetett arról, mit jelent, ha az érintést, az egymástól való távolságtartást, a gesztusokat merőben máshogy értelmező embereknek kell együtt élniük - a magyar társadalomban ez a globalizációból és migrációból származó élmény csak az utóbbi években kezd megjelenni. Igaz, az eltérő kultúrák jelenléte inkább csak jobban láthatóvá tesz, mint megváltoztat korábban nem annyira tudatosított jelenségeket.

Első hallásra talán kicsit riasztónak tűnik, hogy a mai társadalom egyik leginkább szabályozottnak látszó kérdése éppen a legszemélyesebb ügynek tartott érintkezés, a testek közelségének vagy távolságának meghatározása. Ha nem is egy képzeletbeli irányítótorny, de a társadalom önszabályozó mechanizmusai márpedig nagyon határozottan kijelölik a határokat ember és ember között.

Az, hogy ki és hogyan érinthet meg egy másik embert, már a hagyományos kultúrákban is fontos kérdés volt, elég csak az indiai "érinthetetlenek" kasztjára gondolni. A testi kontaktus minimalizálására törekvés Európában is mindig az elitek kiváltsága és egyúttal megkülönböztető jele volt. Az etikett kifinomult szabályrendszere pontosan leírta a nő és a férfi közti nonverbális kommunikáció formáit. Igazán arisztokratikusnak olyan sportok számítottak az elmúlt századokban, melyekben az ellenfeleknek nem kellett érintenie egymást, mint például a tenisz vagy a golf, ahol még a játékszer érintéséhez is ütő kell. Egy angol lord - vagy magyar nemes - számára a birkózás vagy a bokszt megengedhetetlen testközelséggel jár: ezek a "proli" sportok maradtak a köztudatban is. Vagy itt van az asztali etikett: minél elegánsabb egy környezet, annál megengedhetlenebb, hogy az ételhez kézzel nyúljunk. Egy úriember a dinnyét is, a palacsintát is (ha egyáltalán) késsel-villával eszi.

A testi érintkezések lehetőségének is forradalma volt a 68-as mozgalmak ideje. A szexualitás és a nemi megkülönböztetés felszabadításával együtt járt az is, hogy szabaddá, megmutathatóvá vált a köztéren és a médiában is az ölelés, a csók, az öszsebújás. De nem csak a párkapcsolatokban, hanem a gyereknevelésben is látszik ez a folyamat: míg korábban inkább a távolságtartó elvek voltak érvényben, addig az utóbbi évtizedekben újra mozgalmak indulnak a "babusgatás" népszerűsítésére. Míg 30-40 éve a jó anya 3 óránként szoptatott, nem vette fel a síró gyereket, hogy nehogy "elkényeztesse", és szó sem lehetett a közös alvásról, addig a legnépszerűbb folyóiratokban ma szinte csak az igény szerinti, hosszú szoptatásról, az intenzív testkontaktust biztosító hordókendőről és a közös helyen (akár közös ágyban) való alvás biztonságerősítő erejéről olvashatnak a kismamák.

Sokat változott a média is. Antal Imre szarkasztikus humorral, udvarias kézfogással konferálta fel a Ki mit tud? szereplőit - de tegezésre vagy ölelésre még gondolni se gondolt senki. Az

X-faktor szereplői 2010-ben a fellépés feszültségét a műsorvezetők ölelésében vezetik le a kamerák előtt, a mentorok nyakába sikítva ugranak a továbbjutók, a kiesők érzelmes kézszorítások és ölelések közt hagyják el a terepet. Bár szemlátomást zavart néhány jelentkezőt, hogy Nagy Ferót vagy Gesztit kapásból letegezze, a norma egyértelműen ez; és az is elgondolkoztató, hogy az élő adás előtti utolsó válogató az ország elé tárt négy mintanappaliban zajlott - tehát valójában egy intim zónában kellett előadóművészként helytállni.

Az élet sok területén a mind nagyobb testi közelség, az érinthetőség határai kitolódtak. Ugyanakkor intézményes szinten ezzel ellentétes folyamatokat is vannak. A tanárok vagy más, gyerekekkel foglalkozók számára például mindinkább megengedhetetlen, hogy diákjaikkal testi kontaktust létesítsenek. Míg régen a tanító megtehetette, hogy elismerőleg megsimítsa a buksikat, vagy éppen a testi fenytés kisebb-nagyobb szankcióit alkalmazza, addig ma a legkisebb simogatásból vagy felkarszorításból is hír válhat. Nyilván ez az agresszió, hovatovább a pedofília visszaszorításáról is szól - de tény az, hogy egy hivatalos személy elvileg a testével nem kommunikálhat.

Magyarországon még természetes, hogy a kicsi gyerekek a bölcsis vagy ovis néni ölébe kucorodnak, Nyugat-Európában az érintkezést azonban ennél a korosztálynál is szigorúan szabályozzák. Angliában, ha a gyerek nem kezdeményez, a nevelő nem érintheti, sőt, nem is segíthet neki, ha az nem kéri. A WC-be nem kísérheti be, kettesben nem maradhat kisgyerekekkel, ölelgetésről, vállveregetésről szó sem lehet. Szigorúan tilos az olyan pedofília gyanúját felkeltő tett, mint a gyerekek megpuszítása, simogatása. Ha pedig a villamoson egy bácsi barátságosan egy barackot nyom a kissrácok fejére, könnyen feljelenthetik zaklatás vádjával. Ugyanez érvényes a játszóházra, játszóterekre is: megérinteni, hintára ültetni, felsegíteni csak a saját gyereket illik. Persze az angol társadalom nem véletlenül ilyen szabályozó, hisz rengetegféle nemzetiségnek és vallásnak kell ott egymás mellett élnie, úgy, hogy rendszerint a gyerekeik egy térben mozognak, tanulnak.

Magyarországon a migráció még nem tart itt, nálunk legfeljebb a hazai cigányság eltérő térhasználatával, testkezelésével kell számolnunk. Fő konfliktusforrássá válhat a hangosabb szó, az intenzív gesztikuláció vagy ölelés, főleg olyan helyeken - kórházi szobákban, várótereken, oktatási intézményben - ahol egy zárt térbe kényszerülünk. Magyar embernek még leginkább a kínaiakról van valamilyen személyes benyomása - és érdekes módon a legelterjedtebb sztereotípiáink éppen arra reflektálnak, hogy ez a kultúra sokkal kisebb teret hagy ember és ember között, ami nekünk idegesítő túlszűfoltágnak tűnik már.

Számunkra a gyerekek távolságtartó kezelése még abszurdnak, meglehetősen ridegnek tűnik - de nem árt tudatosítani, hogy a testünkkel, érintéseinkkel való kommunikáció mindinkább szabályozottá fog válni. **Viczián Zsófia**